

Na spodnjih stopinjah je učence seznaniti z vsemi prvotnimi računi mej števil od 1—100.

Na srednjih stopinjah naj sledé vaje sè števili dalje. Razbistriti je učenec desetno (dekadno) številstvo ter vaditi jih v računstvu z mnogoimenimi števili in z desetičnimi (decimalnimi) delinami.

Na zgornjih stopinjah se uči računati z navadnimi delinami ter dopové razloček mej domáčo in francosko mero, vésjo (vago) in novčno štétvijo, vedno se obračáje po vsakdanjega življenja potrebah.

Kakoršni so kraji in kar bi nekdaž utegnili biti učenci, tako naj se posebno uče ali gospodarskih ali obertnih ali navadnih trgovskih računov. Deklice je vaditi zlasti v gospodíjskih računih.

§. 53. Nauk v risanji in geometričnih oblikah ima nálog, učenec vaditi oko in roko, da bodo terdno in bistro znali ter razločevali oblike in mere; vadnost risati prostore s čertami, risati stvari, katerim ravne ploskve, préme (ravne) in kríve čerte delé mejo, zmožnost lahke stvari po naravi risati. Kaj se risa, to naj uči vsakdanjega življenja potreba.

Na spodnjih stopinjah se porisávajo lahke, na šolsko desko zrisane stvari. Po srednjih in zgornjih stopinjah se risanje uči ob enem z geometričnimi oblikami, ter najprvo je vaditi učenca, da se nauči dotični geometrični obliki podobo dati. Zmožnejši učenci se vadijo risati lažja ukrasila (ornamente) in čerteže (zemljevide). Sploh se v risanji na izvoljo daje učitelju, da ne samo občenemu nego tudi razrédnemu smotru meje širi ali oži; a pri tem uku mu je tudi paziti, česa posebno potrebujejo dekleta.

Geometrične oblike se uče po srednjih in zgornjih stopinjah. Pokážejo naj se: kot, trikotje, četverokotje in mnogokotje, krog, pákrog (elipsa), robátnik (prisma), robati ostrostolp (piramida), váljek (cilinder), gladki ostrostolp (kegel) in kroglja. Verhunc tega uka so računi o pleskvah in telesih. (Dalje prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

5. Pervi, ki je med Slovenci sprožil to misel, naj se Slovanom pisajočim z latinico pomnoži njihova abeceda po azbuki — cirilici, bil je na Štajarskem rojeni Jan. Žiga Popovič (r. 1703, u. l. 1774) v nemško pišani knjigi (*Untersuchungen vom Meere. Leipzig 1750.*); enake misli je razodel na Koroškem O. Gutschmann v svoji slovnici l. 1777 (*Windische Sprachlehre. Klagenfurt.*); na Kranjskem J. Kopitar l. 1808; Jan. Primič spet na Štajarskem l. 1814 (*Bukvar. Gradec str. 106.*).

Na Kranjskem je posebej snoval to misel France Bilic (Billiz, Bile, Bilec), rojen krog l. 1784 v Bistrici na Notranjskem; bil je Vodnikov učenec in naj zvestejši mu prijatelj; — znal je skor vse narečja slovanske, vzlasti serbsko, rusko in česko; imel nekaj pevске žile; umerl v Harijah l. 1824. Življenje njegovo je popisal sorodnik njegov, verli J. Bile v *Koledarju družbe sv. Mohora l. 1865 str. 28 — 32.* (Ber. tudi Novic. 1858 str. 58 in Vodnikov *Spominek*

1859 str. 43. 44.) Kaj bi skladal pravopis le za Slovence ali Slovane, si misli ta, mar ga zložim za vse Evropejce! Dobil je njegovo osnovo v presoji Metelko, in v tej l. 1817 pisani presoji (Gutachten über die von Franz Billiz entworfene Anwendung des latein. Alphabets auf alle Neu-Europäische Sprachen) pravi, da je latinica za slovenski jezik res preuboga, in da je Slovincem, katerih književnost se še le dobro pričinja, po cirilici pomnožen latinsk pravopis naj večji književna potreba in naj gorečniji želja, vendar velevali to drugim narodom, zdí se mu prederzno. Bilčeva osnova je sploh hvale vredna; nove čerke so po vnanji obliki dokaj prijetne, ali po notranji potrebi jih je še vedno premalo. Graja mu čudni (mystični) *y* v *tyrpey*, *vidiy* nam. *terpel*, vidil, ker drugi Slovani, tudi nekteri dolenski Kranjci, izrekujejo na tanko *l*; široki *o*, ker ni zadel njegovega pravega pomena (v sredi med *o-a*, ne pa *o-u*) itd. Več o tem načertu govoriti se mu zdí nepotrebno, kajti nad *j a m o s e* v kratkem, pravi, druge bolj popolnoma abecede (indem man ohnehin ein anderes vollkommeneres Alphabet nächstens erwartet). Na zadnje mu nekako ščipaje očita, da tak Slovenec prestavlja tako tlačansko — od besede do besede — iz nemškega, da ne rabi prav svojivnih zaimkov, vsilva celo člen ali spolnik; njegov načert vesoljne abecede da je sicer vreden, da se oziramo nanj, vendar naj se delo tako prepusti možakom, ki so že pokazali, da so kaj bolj izvedeni v jezikoslovstvu (die schon Beweise ihrer tiefen Einsicht in den Bau des Sprachwesens gegeben haben).

Ravnikar je pripravil Metelkoto v Ljubljano, v duhovščinico in na slovensko učilnico, in menda ravno on ga je naklonil naposled k vstanovitvi nove abecede. Oznanil jo je že l. 1817, in bilo je l. 1820, da so v ta namen sošli se na Dunaju Dobrovský, Kopitar, Ravnikar, Metelko, Kalister, Šlakar — in posvetovali o napravi edinega slovenskega in celo občnoslovanskega pravopisa (vid. Zivlj. Ravnikarj. l. 1845).

Šolsko obzorje.

Iz Zagreba. Vabilo k hervaškemu učiteljskemu zboru 23. avgusta l. 1871. v Zagreb.

*Vi gojite iskru, nad kóm sile nije,
 Premda svud okolo glupost crna klije,
 Iskru ljudskog mozga, um — svjetilo s neba,
 K poslu dakle smjelo, da nas mrak nestigne,
 Da u robstvo narod glupost nam neprigne,
 I budućnost da mu dušman neuvreba!* J. F.

S temi besedami pozdravil je naš vredni tovarš J. F. hrvaške učitelje, ko je poročal o dunajskem zboru nemških učiteljev, — in glej, v kratkem času je priložnost, da vas zopet tako pozdraviti moremo.